

Asia: VN/22001/2020

Lausuntopyyntö työryhmän ehdotuksesta Lanzaroten sopimuksen kansalliseksi toimeenpanosuunnitelmaksi vuosille 2022-2025

Lausunnonantajan lausunto

Kuinka hyvin Lanzaroten toimeenpanosuunnitelmaluonnos vastaa mielestänne sopimuksen toimeenpanon tarpeisiin tällä hetkellä?

-

Mitä haluatte lausua suunnitelmaluonnoksen sisältöä koskien? Voitte kirjoittaa vastauksenne tähän.

Lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta on globaali sosiaalinen ongelma, joka rikkoo räikeästi lapsen oikeuksia. Internetin yhä merkittävämpi vaikutus elämäämme, sen laajalle levinneisyys yhdistettynä teknologiseen laitekehitykseen on kiihdyttänyt seksuaaliväkivaltarikoksia lapsia kohtaan. Digitaalisten medioiden yhä enenevä käyttö ja laaja levinneisyys yhdistettynä teknologisten laitteiden nopeaan kehitykseen mahdollistaa lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten uusia tekemuotoja ja lapseen kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavien kuvatallenteiden räjähdysmäisen kasvun.

Lanzaroten Sopimus on yksi pääasiallisista kansainvälisistä lainsäädännöistä lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisemiksi, ja sopimuksen kansallisella toimeenpanosuunnitelmalla on merkittävä vaikutus lasten suojelemiseksi ja lapsen oikeuksien toteutumiseksi Suomessa.

Suojellaan Lapsia ry katsoo toimeenpanosuunnitelmaluonnoksen olevan kattava ja yksityiskohtainen sekä vastaavan erittäin hyvin sopimuksen toimeenpanon tarpeisiin. Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ilmiön ennaltaehkäisy vaatii monitoimijaista ja monitieteellistä työtä. Ennaltaehkäisy tulee toteuttaa laajassa yhteistyössä niin muun muassa kansalaisjärjestöjen, poliisin, tutkijoiden, sosiaalipalveluiden, yksityisten sekä julkisten palveluntarjoajien kanssa. Suojellaan Lapsia ry katsookin merkittäväksi saavutukseksi sen, että toimeenpanosuunnitelmaluonnoksessa tulee ilmi laaja-alainen ja monisektorinen yhteistyö tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös esimerkit eri tahojen vastuista ja toimista olivat selkeitä ja oleellisia toimeenpanosuunnitelman eri toimenpiteiden esittämiseksi ja tavoitteiden

saavuttamiseksi. Suojellaan Lapsia ry haluaa kuitenkin painottaa, että yksittäisten, erityisesti voittoa tavoittelevien yritysten nimeltä mainitseminen ei ole tarpeellista, eikä kannatettavaa kansallisessa toimeenpanosuunnitelmassa. Yhdistys katsoo, että yksittäisten voittoa tavoittelevien yritysten nimeämistä tulisi välttää tämänkaltaisissa kansainväliseen lainsäädäntöön pohjautuvissa ja merkittävää kansallista huomiota saavissa toimeenpanosuunnitelmissa.

Suojellaan Lapsia ry on vahvasti sitä mieltä, että lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten tehokkaan ennaltaehkäisyn edistämiseksi on oleellista, että rikoksiin, ja erityisesti mahdollisiin rikostentekijöihin, puututaan jo ennen niiden toteutumista. Suojellaan Lapsia ry:n julkaisema ReDirection tutkimus 09/2021 lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaa kuvamateriaalia (CSAM) käyttävistä henkilöistä osoittaa merkittävän korrelaation laittoman kuvamateriaalin käytön ja lapsiin kohdistuvien konkreettisten kontaktien (grooming) välillä. Arviolta noin 40% prosenttia anonyymiin kyselyyn vastanneista CSAM käyttäjistä kertoivat hakeutuneensa kontaktiin lapsen kanssa katsottuaan laitonta kuvamateriaalia. On tärkeää huomioida, että samaan kyselyyn vastanneista, noin puolet kertoivat haluavansa lopettaa kuvamateriaalin käytön. Lanzarote sopimuksen Artikloiden 15&16 mukaisesti onkin äärimmäisen tärkeää varmistaa, että henkilöillä joilla on kohonnut riski syyllistyä, tai jotka ovat syyllistyneet lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin on pääsy näyttöön pohjautuvaan hoitoon ja matalan kynnyksen interventio-ohjelmiin lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ennaltaehkäisemiseksi. Suojellaan Lapsia ry painottaa, että kyseiset toimet eivät saa jäädä ainoastaan järjestöjen vastuulle vaan palvelua tekijöille tulee tarjota myös julkisen terveydenhuollon toimesta.

Suojellaan Lapsia ry tukee ehdotettuja toimenpiteitä luonnoksen kohdassa 6.3 lasten koulutukseen liittyen. Suojellaan Lapsia ry haluaa vielä erikseen korostaa varhaisen digiturvataitokasvatuksen merkityksen lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ennaltaehkäisemiseksi. Lapsen oikeus tietoon, opastukseen ja suojeluun ulottuu myös digiympäristöihin (General Comment no. 25, LOS) . Tutkimukset osoittavat, että yhä suuremmalla osalla suomalaisista 5-6 vuotiaista lapsista on jo oma älypuhelin (DNA koululaistutkimus 2020). Vaikka lapset syntyvät varsin digitalisoituneeseen yhteiskuntaan, eivät heidän aivonsa ole tehneet ns. "digiloikkaa". Lapset tarvitsevat aikuisten läsnäoloa ja ohjeistusta turvalliseen mediankäyttöön liittyen jo ennen kuin he saavat ensimmäisen oman älypuhelimensa. Suojellaan Lapsia ry painottaa että digiturvataitokasvatus tulisikin juurruttaa kansallisen opetustoimeen jo varhaisessa vaiheessa. Vuonna 2017 opettajaopiskelijoille tehty selvitys osoitti kuitenkin että tulevilla opettajilla on merkittävä pula digiturvakasvatustiedosta jo opiskeluvaiheessa (Salomaa & Malinen 2017). Suojellaan Lapsia ry haluaakin korostaa, että toimeenpanosuunnitelmassa esitettyjen merkittävien toimenpiteiden saavuttamiseksi on tärkeä varmistaa myös taloudelliset resurssit tavoitteiden saavuttamiseksi. Taloudelliset resurssit edistävät kestävää lainsäädäntöä. Esimerkiksi Suojellaan Lapsia ry:n ennaltaehkäisevät digiturvataitoja edistävät ja pilotoimalla hyväksi havaittujen Stop, Slow & Go-materiaalit ja sisällöt sekä koulutukset tulisi jalkauttaa lapsille yleiseen käyttöön. Yhdistys katsookin, että järjestöjen tukeminen lasten tunne- ja turvataitokasvatukseen liittyvien ja digiturvataitoja edistävien materiaalien ja sisältöjen tuottamisessa tarjoaa merkittävän lisäresurssin toimeenpanosuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseksi ja edistää konkreettisesti lasten oikeuksia.

Onko teillä toimia, jotka toivotte lisättävän näkyviin toimeenpanosuunnitelmaan jo meneillään olevana toimena (johonkin artiklaan ja sen toimeenpanoon liittyen) tai että haluaisitte olla toteuttamassa jotakin ehdotettua toimenpidettä? Jos kyllä, kuvatkaa tarkasti mitä haluatte lisättävän ja mihin kohtaan.

Suojellaan Lapsia ry katsoo, että toimeenpanosuunnitelmaluonnoksen kohtaa 8.1 koskien Artikloita 15-17 olisi mahdollista entisestään vahvistaa. Suojellaan Lapsia ry:n syyskuussa 2021 julkaistun ReDirection tutkimusraportin mukaan valtaosa laittoman lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan kuvamateriaalin käyttäjistä (CSAM) eivät ole koskaan kertoneet kenellekään materiaalin käytöstään. Suojellaan Lapsia ry on yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen erityisasiantuntijoiden kanssa kehittänyt uuden kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan pohjautuvan omahoito-ohjelman henkilöille, jotka käyttävät lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavaa kuvamateriaalia. Anonyymiin, syyskuussa julkaistuun omahoito-ohjelmaan on pääsy niin avoimen verkon kuin pimeän verkon kautta, ja sillä on jo yli 8 900 käyttäjää. Suojellaan Lapsia ry keräävät tilastot ja tutkimus osoittaa selkeästi, että vastaaville matalan kynnyksen interventio-ohjelmille ja palveluille on suuri tarve. Yhdistys haluaa myös painottaa edellämainittujen ennaltaehkäisevien palvelujen tärkeyttä lasten suojelemiseksi seksuaalirikoksilta. Suojellaan Lapsia ry ehdottaa toimenpiteen lisäämistä, missä keskitytään edistämään tiedon lisäämistä kyseisten matalan kynnyksen palveluista. Suojellaan Lapsia ry tarjoaa asiantuntijuuttaan ehdottamansa toimenpiteen toteuttamiseen jo olemassa olevan ReDirection omahoito-ohjelman myötä. Suojellaan Lapsia ry haluaa kuitenkin painottaa, että kyseisten verkkopohjaisten ja usein anonyymien interventio-ohjelmien lisäksi tarjolla tulee olla myös perinteisiä, kahdenkeskistä ja kasvokkaisia interventio-ohjelmia.

Onko teillä ehdotuksia, millainen toimenpide tarvittaisiin nuorten keskinäisen väkivallan tilanteeseen? Voitte antaa myös tästä asiasta yleistä palautetta, kuten kertoa omista toimenpiteistänne nuorten keskinäiseen väkivaltaan puuttumiseksi ja sen vähentämiseksi.

Suojellaan Lapsia ry tukee vahvasti toimeenpanosuunnitelmaluonnoksen kohtaa 5.2 nuorten osallistamisesta suunnitelman laatimisessa ja toteuttamisessa. Lasten ja nuorten osallistaminen tulisikin myös huomioida suunnitellessa toimenpiteitä nuorten keskinäiseen väkivaltaan liittyen.

Varhaisen digiturvataitokasvatuksen merkitys alaikäisten tekemien verkkovälitteisten rikosten ennaltaehkäisemiseksi on merkittävää. Suojellaan Lapsia ry tukeekin toimeenpanosuunnitelman kohdan 6.3 toimenpiteitä. Lapsilla ja nuorilla on oikeus saada ikä- ja kehitystasonsa mukaista tietoa ja ohjeistusta digiturvataitoihin liittyen, myös lainsäädännön kannalta. Raja sopimattoman ja laittoman käytöksen välillä voi erityisesti digitaalisissa medioissa olla lasten ja nuorten vaikea tunnistaa ilman sopivaa digiturvataitokasvatusta, jonka tulee kattaa myös tietoa verkkovälitteisistä rikoksista joiden kohteeksi lapset ja nuoret voivat joutua, mutta joihin he voivat myös tietämättään, tai tiedollisesti, syyllistyä. Suojellaan Lapsia ry haluaa kuitenkin painottaa, että kyseinen varhainen digiturvataitokasvatus tulisi juurruttaa tavalliseen kansalliseen opetustoimeen, jotta voidaan varmistaa jokaisen lapsen oikeus varhaiseen tietoon ja opastukseen.

Suojellaan Lapsia ry:n 09/2021 julkaistu ReDirection tutkimus osoittaa, että suuri osa laittoman lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan kuvamateriaalin käyttäjistä (CSAM) ovat kohdanneet kyseistä materiaalia ensimmäisen kerran ollessaan itse lapsia, joka voidaan luokitella haitalliseksi lapsuuden kokemukseksi (ACE adverse childhood experience). Suojellaan Lapsia ry haluaakin painottaa, että seksuaalirikosten ennaltaehkäiseminen vaatii toimia varhaisessa vaiheessa ja lasten oikeuksien mukaisesti niin seksuaalirikoksen uhriksi joutuneilla lapsilla kuin myös seksuaalirikoksiin syyllistyneillä/kohonneen riskin väkivaltarikoksiin omaavilla lapsilla tulee olla pääsy matalan kynnyksen palveluihin.

Miten tyytyväisiä olette auttavien puhelimien toimintaan? Tulisiko niitä kehittää jollakin tavalla? Miten?

Suojellaan Lapsia ry katsoo auttavien puhelimien olevan tärkeä osa lapsille ja nuorille tarjottavia palveluita. Todennäköisesti digitalisaation kautta yhä useammalle lapselle ja nuorelle on helpompaa ottaa auttaviin palveluihin yhteyttä erilaisten verkkovälitteisten matalan kynnyksen chat-toimintojen ja palveluiden kautta. Olennaista on, että lapsilla ja nuorilla on tieto ja pääsy matalan kynnyksen, anonyymeihin palveluihin. Suojellaan Lapsia ry haluaa kuitenkin painottaa, että kansallisesti jokaisessa palvelussa tulisi olla sama käytäntö lastensuojeluilmoitusten ja rikosilmoitusten tekemiseksi tilanteissa, missä lapsi kertoo kokemastaan seksuaaliväkivallasta. Yhdistys painottaa myös, että jokaisella seksuaaliväkivaltaa kokeneella lapsella ja nuorella tulee olla matalan kynnyksen pääsy näyttöön pohjautuvaan laadukkaaseen hoitoon ja tilanteen salliessa psykoterapiaan (TF-CBT yms.). Järjestöjen tärkeän työn lisäksi on tärkeää, että myös viranomaistahojen palvelut ovat helposti lähestyttävä ja resurssija on riittävästi toiminnan laadun varmistamiseksi. Myös järjestöjen ja viranomaistahojen välinen yhteistyö ja tiedonvälitys tulee varmistaa ja sen tulee olla laadukasta ja saumatonta.

Suojellaan Lapsia ry tukee ehdotettua toimenpidettä chat- ja puhelinauttajien tiedon lisäämisestä ilmiöstä. Yhdistys korostaa, että kaikilla henkilöillä, jotka ottavat vastaan tietoa mahdollisista väkivaltarikoksista tulee olla siihen sopiva koulutus ja tausta. Järjestöpuolella auttavissa palveluissa toimivien henkilöiden ja aikuisten olisi tärkeää saada järjestön vahva tuki lastensuojeluilmoituksen ja rikosilmoituksen tekemiseksi. Se onko kyseessä esimerkiksi vapaaehtoinen henkilö ei tulisi olla este toimia lasten oikeuksien mukaisesti. Jo epäily mahdollisesta seksuaalirikoksesta tai väkivaltarikoksesta velvoittaa aikuista tekemään lastensuojeluilmoituksen ja rikosilmoituksen. Suojellaan Lapsia ry painottaa, että auttavissa palveluissa tulee olla varmistus siitä, että tieto välitetään oikeille viranomaistahoille. Suojellaan Lapsia ry painottaa, että seksuaaliväkivaltaa ja väkivaltaa kokeneille aikuisille tarjottavat palvelut on turvattu merkittävästi paremmin kuin samaa kokeneille lapsille ja nuorille suunnatut palvelut. Kyseiset palvelut eivät saa jäädä ainoastaan järjestöjen vastuulle, vaan jokaiselle lapselle tulee varmistaa pääsy avun ja tuen piiriin. Suojellaan Lapsia ry korostaa, että erityisen haavoittuvassa asemassa ovat ne palvelut, mitkä ovat osa hankerahoitusta ja joiden jatko ei ole varmalla pohjalla.

Mitä muuta haluatte sanoa tätä toimeenpanosuunnitelmaluonnosta koskien?

-

Ovaska Anna
Suojellaan Lapsia ry